

Kazatel: Josef Hurta

Čtení: J 10, 1 – 16

Text: Ž 23

Perikopa na dnešní neděli je z Janova evangelia a mluví se v ní o Kristu jako o dobrém pastýři. Ježíšovi posluchači znali obraz dobrého pastýře už ze Starého zákona. I pro nás je ze Starého zákona dobrý pastýř známý, a to především z žalmu 23. Tento žalm patří asi k těm nejznámějším a nejcitovanějším. Jako děti jsme se ho učili v konfirmačním cvičení zpaměti. Ale i důvěrně známé věci je třeba si čas od času připomínat a nově promýšlet. Co nám tedy 23 žalm říká a proč je vlastně dobré jej znát i zpaměti? Samozřejmě, že si ho kdykoliv můžeme přečíst v bibli, pokud ji máme zrovna po ruce a dobře na čtení vidíme. Ale v běžných životních situacích zpravidla nepokládáme za nutné otevřít bibli a hledat brýle, abychom si akutně přečetli, co stojí v 23 žalmu. Důvod, proč se učit biblické texty zpaměti je jiný. Učíme-li se např. cizímu jazyku, potřebujeme znát význam slov zpaměti, abychom mohli daným jazykem plynule hovořit a posléze v daném jazyku i myslet. Znalost biblických textů má podobný účel. Učí nás biblicky myslet. Formuje naše uvažování. To nenahradí pouhá četba. Dvacátý třetí žalm, podobně jako i jiné žalmy v bibli je takovým formátovacím jazykem pro naše myšlení.

Žalm začíná konstatováním: Hospodin je můj pastýř. Každé slovíčko v této větě má svůj význam. Ať už se ptáme, čím je mi Hospodin nebo kdo je mým pastýřem nebo čím pastýř je Hospodin, případně, zda mým pastýřem Hospodin je nebo není. Na všechny tyto otázky ta úvodní fráze odpovídá. Řečeno odborně, je to jakýsi postulát, východisko, které stojí na počátku našeho přemýšlení. Proč je Hospodin přirovnán zrovna k pastýři, to, na rozdíl od naší doby, vychází z tehdejší nejběžnější zkušenosti. Pastýř byl typickým ztělesněním někoho, kdo se stará o druhé, aby neměli nedostatek. Proto ta úvodní fráze logicky pokračuje: Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek.

Přemýšlejme chvíli nad slovem „nebudu mít nedostatek“. Už tady se dostáváme do konfliktu s každodenním uvažováním. Celá ekonomika moderní společnosti je postavena na základní myšlence, že všichni lidé v každé chvíli života musí nutně mít nedostatek. Jinak by se ekonomický růst okamžitě zastavil a zhroutil. Ekonomika ke svému chodu potřebuje, abychom měli nedostatek. Jinými slovy, abychom měli neustále pocit, že nám něco chybí. Cílem reklamy není představit veřejnosti určité zboží, ale vytvořit poptávku, tedy vzbudit v lidech pocit, že jim něco v životě schází, že v něčem mají nedostatek, a dané zboží zrovna tento nedostatek pokryje. Heslo „spokojený zákazník – náš cíl“ je lživé. Zákazník, který by byl spokojený s tím, co má, a tudíž by už nic nekupoval, je pro trh nerentabilní. Proto existuje snaha vytvořit věčně nespokojeného zákazníka, který bude vždy toužit po něčem novém a lepším. Pokud tuto uměle přizívanou mentalitu člověk přijme, jeho život se potom snadno scvrkává do snahy tyto nekonečné potřeby naplnit.

Žalmista nás ale učí myslet jinak. „Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek.“ To prosím pěkně není Boží zaslíbení ale žalmistovo rozhodnutí. Rozhodl se, že nebude mít nedostatek. Jestliže je Hospodin můj pastýř, pak to, co mám, není nedostatek. Vlastně ten žalm mluví podobnou dikcí, jako desatero. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, nebudeš mít jiných bohů přede mnou. Podobně: Já jsem tvůj pastýř, nebudeš mít nedostatku. Tady nejde o změnu majetkových poměrů, ale o změnu myšlení.

„Na pastvách zelených pase mne, k vodám tichým mne přivodí.“ Věčně nespokojený Středoevropan si řekne: To ale také vždycky neplatí. Jenže, bratři a sestry, v Izraeli, nejen, že to neplatí, tam je zelená pastvina a zdroj vody něčím zcela výjimečným. Důvodem je skutečnost, že v Izraeli je o dost méně srážek než u nás a voda je tam mnohem vzácnější než u nás. Jak tedy může žalmista říci: „Na pastvách zelených pase mne, k vodám tichým mne přivodí.“ My bychom si možná řekli, že Pán Bůh nějak svým ovečkám asi nadřazuje a že tudíž na suchých pouštích je nepase a na bezvodá místa je nevodí. Ale ono je to jinak. Pán Bůh přivedl Izraelce do země, kde poušť tvoří 70% její rozlohy. Opět se tu projevuje jiný způsob myšlení a jiný přístup k Písmu. Jestliže v žalmu stojí: „Na pastvách zelených pase mne, k vodám tichým mne přivodí“, pak se Židé tohoto slova zhostili tak, že se jako jeho vykonavatelé rozhodli uskutečnit ho v praxi. A stát Izrael opravdu postupně svou zemi přetváří a suchou poušť sice namáhavě ale velmi úspěšně zúrodňuje a tam, kde dřív byl jen písek, tam je nyní zezeň.

„Duši mou občerstvuje.“ To je řečeno proto, abychom nechápali všechno jen na té materiální rovině. Jestliže díky Božímu požehnání můžeme zavlažit poušť, pak potřebujeme také občerstvovat duši, tedy náš život. Potřebujeme obnovu života. Psychologové mluví o potřebě duševní hygieny. Jsme-li plni stresu, neklidu, někdy i hořkosti a zklamání, potřebujeme si odpočinout, trochu relaxovat a nabrat nových sil. A máme-li někdy tendenci Boha obviňovat z nespravedlnosti, pak žalm 23, tím že formuje naše myšlenky, nám poskytne potřebnou korekci: „Vodí mne po stezkách spravedlnosti pro jméno své.“ Potřebujeme si vždy znovu uvědomit, že Hospodin, pro své jméno, tedy proto, že on je svrchovaný Pán, nás vodí po těch správných cestách. Už podruhé zde zazní sloveso „vodit“. To znamená: Hospodin své stádo nežene, ale vodí a ovce jej následují, protože mu věří.

„Byť mi se dostalo jítí přes údolí stínu smrti, nebuduť se báti zlého, nebo ty se mnou jsi.“ V Judské poušti existuje místo, kterému se říká „údolí smrti.“ Bez dostatečného vybavení a zásob vody je nebezpečné se tudy vydat. Člověk si řekne, že by bylo lépe tudy nechodit. Ale žalmista se nemodlí, aby nemusel procházet roklí smrti. On říká: I kdyby se mi dostalo jítí přes údolí stínu smrti, nebudu se báti zlého. A nebudu se bát ne proto, že to vždy určitě dobře dopadne, že ty

Bože nedopustíš, aby se mi něco stalo, ani proto, že mám u Boha nějakou protekci, ale proto, že „ty se mnou jsi“. Někdy se modlíme tak, at' se to či ono nestane“. Možná bychom se měli spíše modlit „Pane Bože, at' tím projdu s tebou“.

„Prut tvůj a hůl tvá, toť mne potěšuje.“ Jako dítě jsem si vždycky myslel, že prut a hůl nejsou zrovna nástroje k potěšování. Jenže dobrý pastýř s nimi ovce nebije, nýbrž chrání, např. před vlky, kteří by chtěli ovce roztrhat. Hůl mimo jiné znamená autoritu. Blízkost Boží autority dává žalmistovi pocit bezpečí, protože poslušnost Boží autority nám pro život vymezuje bezpečné hranice.

Dosud žalmista popisoval Hospodina jako pastýře. V židovském výkladu tohoto žalmu čteme, že Rabin Josi Chanina řekl: „Shledáváš, že na světě není podradnějšího řemesla, než je pastýř, jenž po všechny dny chodí s holí a mošnou – a David přesto nazval Svatého, budiž požehnán, pastýřem!“. Je vsuktu zajímavé, že si David v tomto žalmu dovolil nazvat Hospodina nikoliv Panovníkem, Vládce či Králem, ale chudým pastýřem.

V následujících verších však najdeme ještě pozoruhodnější přirovnání: Ocitáme se na hostině, ale tím, kdo je obsluhován a nechává se hostit, není Bůh, ale sám žalmista. Zatímco Hospodin tu vystupuje doslova jako číšník, jako ten, kdo obsluhuje. To je docela skandální. Následuje popis Boží péče a starosti o člověka: „Strojíš stůl před obličejem mým naproti mým nepřítelům, pomazuješ olejem hlavy mé, kalich můj naléváš, až oplývá.“ Obraz hostiny bývá v bibli obrazem Božího království. V tomto žalmu však jde především o vyjádření, že to není člověk, který si nejvíce cení Boha, ale že je to Bůh, který si považuje a cení člověka. Nepřítelé, před nimiž se člověk zpravidla cítí ohrožený a bezmocný, najednou poznávají, že Bůh si za svým člověkem stojí, posiluje ho a chrání. Kdykoliv odcházíme od hostiny večeře Páně duchovně nasyceni, získáváme nejen novou sílu, ale i potřebné sebevědomí a důstojnost, protože jsme směli stolovat s Bohem a byl to on sám, kdo nás pohostil. To není důvod k nepatřičné duchovní pýše a namyšlenosti, ale děje se zde to, co čteme např. v žalmu 145: „Hospodin podpírá všechny klesající a všechny sehnuté napřimuje.“

Potírání hlavy olejem byl rovněž způsob jak uctít vzácného hosta na hostině a dát mu najevo, že si jeho přítomnosti vážím. Pomazání olejem bylo dokonce obřadem korunovace. Žalmista si uvědomuje, že si takovou čest nezasluhuje a v žalmu 8 se tomu velmi diví: „Co je člověk, že na něho pamatuješ, syn člověka, že se ho ujímáš? Jen maličko ji ho omezil, že není roven Bohu, korunuješ ho slávou a důstojností.“

Na hostině se podává i víno, královský nápoj. Ovšem Hospodin s vínem nešetří, jak dokázal Ježíš v Káni Galilejské. I 23 žalm to vyjadřuje slovy: „Kalich můj naléváš, až přetéká“. Nedávno se mi při slavení svaté večeře Páně stala nemilá věc. Kalich s vínem jsem naplnil až po okraj. Jenže při vysluhování jsem o něj nechtěně rukou zavadil, takže část obsahu se vylila na zem před očima komunikantů. Mě samotného polilo nejen víno, ale i stud. Naštěstí jsem se už v dětství naučil z paměti 23 žalm a ten se mi nyní vybavil: Kalich můj naléváš, až přetéká! Takže vlastně jsme tou nemilou příhodou přivedli symboliku večeře Páně k naprosté dokonalosti. Kalich můj naléváš, až oplývá.

A to stále není všechno. „Nadto“ říká žalmista „i dobrota a milosrdenství následovati mne budou po všechny dny života mého, a přebývatí budu v domě Hospodinově za dlouhé časy.“ To je obrovská porce naděje a důvěry, s níž žalmista vyhlíží vstříc budoucnosti. Kde zůstala beznaděj, skepse, rezignace, škarohlídství, pesimismus či sebelítost? Žalmistovo vyznání je veskrze pozitivní. Až mu skoro nevěříme, že to tak v životě má. Bratři a sestry, ovšemže nemá. Ale on tím žalmem proti té pochmurné realitě bojuje. Připomíná mi to mé přátele, mladou rodinu, do jejichž života zasáhla rakovina. Ale oni se rozhodli proti silám smrti bojovat silami života. Rozhodli se v té těžké situaci mít další dítě. A svou životní krizi překonali.

Bratři a sestry, když se vrátím k mé úvodní otázce, proč se učit biblické texty z paměti, tak je to právě proto, co jsme si teď řekli. Abychom se naučili myslet pozitivně. Abychom své myšlení pozitivně formovali. Abychom je formovali evangeliem, radostnou zprávou, že jsme nekonečně milováni Bohem. Že Bůh si nás nesmírně váží. Nás, kteří si pro své hříchy žádnou úctu nezasluhujeme, a kteří často sami sebou pohrdáme. Tento žalm nás ujišťuje, že uprostřed všeobecné beznaděje si smíme udržovat naději na Boží blízkost. Že u Boha máme domovské právo a smíme se k němu vracet do nejdelsích časů. Že ve světě, kde mají lidé neustálý pocit nedostatku, my, ačkoli na tom nejsme o nic lépe, můžeme žít s pocitem dostatku, což je podle mě mnohem lepší životní pocit. Nezávisle na životní situaci je lepší a řekl bych i zdravější vyjadřovat vděčnost než sebelítost. Že k tomu často není důvod? Ale je. Protože Hospodin je můj pastýř.

Modlitba: *Hospodine, buď požehnáno tvé jméno, neboť jsi náš dobrý Pastýř, dobrořečíme ti a chválíme tě za vše, čím pro nás jsi a co pro nás konáš. Chceme si uchovat svou důvěru v tebe a svůj důvěrný vztah k tobě. Chceme si připomínat si tvé velké skutky, zvláště v takových chvílích, kdy tvé požehnání nevidíme. Amen.*

Přímlovná modlitba: *Pane Ježíši Kriste, přimlouváme se jeden za druhého. Za ty, kteří zrovna stojí vedle nás, i za ty, kteří dnes nemohli mezi nás přijít. Přimlouváme se za ty, jejichž služba a práce je všem na očích, i za ty, jejichž služby si málokdo povšimne. Prosíme za ty, kteří ti zde na světě slouží radostně a ochotně, i za ty, pro něž je to velká obět' a sebezapření. Prosíme za ty, kteří mají pocit, že jejich námaha je marná a zbytečná. Prosíme za ty, kteří nemají o sobě valné mínění, a to jim svazuje ruce. Prosíme za lidi smutné a úzkostné. Prosíme za ty, kteří hledají smysl života, za ty, kdo hledají, pro co či pro koho žít. Prosíme za lidi opuštěné a trpící. Prosíme za ty, kdo mají sklon k sebelítosti, kde si stále stěžují na své nedostatky a mindráky. Dej, at' hledíme víc na tebe a na tvou velikost než na sebe a svou malost. Dej, at' se stále více noříme do tvé lásky a naplňujeme tak svou duši pokojem, důvěrou a pevným odbodláním. Dej, at' ve svém životě posvěcujeme tvé jméno a svým svědectvím přiblížíme lidem tvé království, moc i slávu. Amen.*